Jood hoog opgeeft van het zoogenaamd oorspronkelijk karakter ervan, mag hij wel bedenken, dat het meeste ook elders wel te vinden is, lang voordien teboekgesteld en ingevoerd!

De kerk maakt wel onderscheid tusschen Israël als volk en datgene wat God aan Israël schonk. Voor Israël als volk heeft zij weinig goede woorden over; zijn geschiedenis is een aaneenschakeling van ongerechtigheid. Toch was Israël Gods volk. Hunner is de aanneming tot kinderen, en de heerlijkheid en de verbonden, en de wetgeving, en de dienst van God, en de beloftenissen; ja, gaat de apostel Paulus verder, welker zijn de vaderen, en uit welke is Christus, zooveel het vleesch aangaat, dewelke is God, boven allen te prijzen in der eeuwigheid... (Rom. 9:4v.). Ongetwijfeld, de positie welke Israël voorheen bezat is niet te vergelijken met die van andere volken. Dit is het eerste groote verschilpunt.

Het tweede is, dat de Griek en Romein het Israël van vroeger gelijkstelt met het Jodendom van thans, maar de kerk in Israëls geschiedenis de groote breuk ziet, doordat het volk Christus heeft verworpen.

Omdat het heidendom in den Jood van zijn dagen nog steeds den Israëliet van vroeger ziet, neemt het gruwelijken aanstoot aan de Joodsche propaganda, lastert en haat en vervolgt het het Jodendom. Zijns ondanks erkent de heiden een zeker voorrecht, dat den Jood eigen is of was. De Jood is hem iets bijzonders, een element, dat geïsoleerd moet worden.

Maar de kerk behoeft geen laster; zwaarder onrecht dan wat Christus aangedaan werd, is niet denkbaar. Zij zal den Jood echter niet vervolgen, zelfs niet haten; in plaats van aanstoot aan hem te nemen, bewijst zij barmhartigheid, en zoekt zij de bekeering van Israël. De Jood heeft zijn voorrechten immers verloren; er is nu eigenlijk geen verschil meer tusschen Jood en heiden, beiden zijn even beklagenswaardig; de apologeet Aristides stelt de zaak zelfs zoo, dat de Joden afstammen van een zekeren Abraham....

Het antisemietisme van de oude wereld ging uit van een verkeerd begrip van de uitzonderingspositie, welke de Jood voorheen heeft mogen innemen. Men verstond deze uitzonderingspositie zelf verkeerd, en meende vervolgens, dat de Jood haar nog innam. Nog in onze dagen zijn dit de beide groote vergissingen, waardoor een nieuw heidendom zich kenmerkt, en tot Jodenhaat laat voeren. Laten wij ons ervoor wachten, te licht over Israëls verleden, en te ernstig over Israëls heden te denken; aan het Joodsche praerogatief van eertijds mogen wij geen afbreuk doen, maar tegelijk moeten wij bedenken, dat dit praerogatief onherroepelijk tot het verleden behoort. Het principe, door de kerk van meet af geleerd, is, dat zooveel onderscheid als eens tusschen Jood en heidenen bestond, zoo weinig verschil er thans is. Wie dit principe trouw blijft, gaat ook in onze dagen veilig.

Vreeland. J. L. KOOLE.

UIT DE SCHRIFT

Ons Hóóren.

„Een iegelijk mensch zij rasch om te hooren, traag tot spreken, traag tot toorn."
Jac. 1:19.

Het leven van den Christen moet zijn een leven van welbewuste, eerlijke, ootmoedige Woord-aanvaarding.

Daartoe wekt Jacobus zijn lezers nadrukkelijk op, wanneer hij schrijft: „Een iegelijk mensch zij rasch om te hooren, traag tot toorn, want de toorn des mans werkt Gods gerechtigheid niet. Legt daarom af alle vuilheid en overvloed van boosheid en ontvangt met zachtmoedigheid het Woord, dat in u geplant wordt, dat uwe zielen kan zalig maken".

Nu behoeft het geen breed betoog, dat het in deze woorden metterdaad om Wóórd-aanvaarding gaat.

Weliswaar heeft men dit meer dan eens bij de verklaring van dit Schriftgedeelte voorbij gezien. Men maakte vers 19 en 20 geheel los van wat voorafging en wat volgde en vooral zich beroepende op het „een iegelijk mensch", waarmee deze verzen beginnen, vond men hier weinig meer dan een zeer algemeenen regel, waarmee ieder mensch in de onderlinge conversatie zijn nut kon doen.

Jacobus zou hier niet zoozeer spreken als dienstknecht van God en van den Heere Jezus Christus (1:1), maar de geest van den Spreukendichter en Prediker zou hem hier slechts lessen van practische levenswijsheid hebben doen ten beste geven. Wat hij bedoelde zou dan ten naaste bij neerkomen op den inhoud van het bekende spreekwoord: Spreker is zilver, zwijgen is goud".

Nu stemmen wij toe, dat — stel deze opvatting ware juist — ook zóó dit woord allerminst waardeloos zou zijn.

Wat zou er onder de menschen, niet alleen buiten, maar ook in de Kerk, véél gewonnen zijn, wanneer ieder op de plaats waar God hem stelde, zich gebonden gaf onder deze gulden trias: „Snel om te hooren, traag om te spreken, traag tot toorn". Wat een wereld van spanningen en conflicten, van krenking en leed zouden wij elkander niet kunnen besparen, wanneer „een iegelijk mensch" zich eens radicaal tot deze houding van nuchtere levenswijsheid bekeerde.

* * *

Toch: deze opvatting is niet juist.

Zij put in geen enkel opzicht dit woord van Jacobus uit; ze raakt het slechts heel, heel vluchtig even bij den buitenkant aan.

Hier is méér dan een simpel moraliseerend lesje.

Het gaat hier heusch niet enkel over de houding van een Christenmensch ten aanzien van de bloot-alledaagsche conversatie onder de menschen.

Dàt komt elders in dezen brief aan de orde.

Het gaat hier zéér beslist over onze houding tegenover het Goddelijke spreken, tegenover het Woord, dat uit Zijn mond uitgaat en daartegenover moet onze houding zijn: negatief: traag tot spreken, traag tot toorn, afleggen van alle vuilheid en boosheid: positief: snel om te hooren en met zachtmoedigheid het Woord aanvaarden, dat *in ons geplant* wordt.

* * *

Wij moeten rasch zijn om te hooren. Op de vleugelen van heilbegeerte en dank moeten wij toesnellen om dat Woord te hooren.

Wij moeten traag zijn om te spreken. Eigen denken, eigen willen moet het zwijgen opgelegd en geen haastig verweer van zelfhandhaving twiste in tegen dat Woord van God. Er moet een luisteren zijn, dat eigen spreken het zwijgen oplegt.

En nooit worde het een spreken tegen dat Woord in. De Christen zij traag tot toorn. Hij geve in zijn binnenste geen plaats voor een geest van critiek en toorne niet, in de onbezonnenheid van een ontstoken geest, in naam van het woord des menschen tegen het Woord.

Dat alles woelt óp uit de vuilheid en boosheid van den ouden mensch, die Gods spreken niet verdraagt en zich in eigen-wijsheid en eigen-zinnigheid tegen dat Woord verzet. Dat alles worde als een hinderlijk zondekleed afgelegd.

Er zij een ontvangen, een aanvaarden van het Woord.

Dat beteekent niet, dat ge er lijdelijk op te wachten hebt tot het komt en of het komt.

Het *is* er.

Het spreekt in de Schrift.

Het komt tot u in de ambtelijke bediening des Woords.

Het is in u, als ge waarlijk zijt, wat ge heet. God heeft u door dat Woord gebaard. Gij zijt wedergeboren als uit onvergankelijk zaad. Het is u ingeplant en wil met heel uw zijn samengroeien. Het zaad grijpt naar den bodem, de bodem naar het zaad. Gij hebt ernaar te grijpen. Ge zult het niet weerstaan door een traag en vadsig, door een dor en mechanisch hooren en nog minder door uw gesprek voort te zetten in de haast des vleesches, dat opgaat in de dingen, die gezien worden en jachtig vlindert van bloem tot bloem.

Ge zult niet weerstaan door het Woord te bedillen in een zucht van critiek of door het humanistisch te fatsoeneeren naar uw zin en denkwijze.

Gij zult het aanvaarden.

Hij spreekt: Hij, de Heere uw God, Die ten dienshuize u uitleidde; Hij, de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus.

Daarom zult ge het ook aanvaarden in zachtmoedigheid. Dat is: nederig, deemoedig, ootmoedig, gewillig; niet met tegenzin en wrevel, maar hunkerende naar Gods heil.

Gij zult het ontvangen in geloof.

Woordaanvaarding.

* * *

Jacobus' opwekking is vandaag niet overbodig.

Is er in het kerkelijk samenleven niet een ontstellende traagheid om te hóóren en een pijnlijke snelheid om te spreken?

Broeit er niet een „toorn", waarin men zich laat gaan?

Is er niet een groeiende schare, die de onderlinge bijeenkomsten nalaten en stuiten we soms niet op een zóó critische instelling op den dienst des Woords, dat van een onbevangen luisteren-naar-den-HEERE nauwelijks sprake kan zijn?

Ook is er soms meer een hooren naar den ménsch, die Gods Woord uitdraagt dan naar het Woord-zelf.

Ook is er in het persoonlijk leven zooveel onbestreden zonde.

Zooveel toegeven tegen het Woord in, aan het bedenken des vleesches.

Dan is er geen innerlijke Woord-aanvaarding.

Geen samengroei met het Woord.

En daardoor een verkwijnen in magerheid van ziel.

Ziet toe en hoort.

Weest rasch om te hooren.

Traag tot spreken.

Traag tot toorn.

En weet: zalig zijn, die Gods Woord alzoo hóóren!

E. J. VAN HERKSEN.

KERKELIJK LEVEN

Vragen, waarop geen antwoord komt.

We hebben in onze voorgaande artikelen de verbondswraak gehandhaafd als essentieel bestanddeel van de verbondsstatuten, óók onder het Nieuwe Testament. En daarmee hebben we voor ons deel op heel wat vragen een antwoord gegeven; vragen, waarmee o.i. ieder verlegen blijft zitten, die de verbondswraak opbergt onder de „oudtestamentische begrippen", waarmee dan blijkbaar vandaag niet meer te opereeren zou zijn.

VRAAG A. Eén der voornaamste vragen, die men aan dezulken zou willen en moeten stellen is deze: och wees zoo vriendelijk ons precies te zeggen, wat u onder „oudtestamentisch" verstaat. Oudtestamentisch, dat kán beteekenen: behoorende tot het eerste deel van den bijbel; het kan mitsdien óók willen aanduiden: alles, wat valt onder de periode, die in dat eerste gedeelte van de Heilige Schrift wordt geteekend. Wie het zóó opvat, zal b.v. het paradijs, de geschiedenis vóór den zondvloed, de geschiedenis na den zondvloed tot aan Mozes, de geschiedenis van Mozes' geboorte tot aan de wetgeving bij den Sinaï evenzeer „oudtestamentisch" noemen, als wat daarná komt.

Anders evenwel staat het met dezulken, die „oudtestamentisch" noemen: hetgeen samenhangt met Israëls nationaal bestaan, met dié verbondsphase dus, waarin Israël, bij den Sinaï als volk Gods erkend en aangenomen, en in zijn nationale eenheid met Jahwe „ondertrouwd", de wetten van Mozes ontvangt, tabernakel en later tempel zich met bijbehoorenden ceremoniëndienst ziet toegewezen, de periode van den dááromheen zich concentreerenden schaduwdienst doorleeft, en op Christus' komst in het vleesch te wachten heeft. Wie de dingen zóó construeert, die moet, wil hij niet met woorden spelen, zeggen: in de beteekenis, waarin ik het woord „oudtestamentisch" bezig, valt het paradijs, de geschiedenis vóór den zondvloed, de geschiedenis na den zondvloed tot aan Mozes, de geschiedenis van Mozes' geboorte tot aan de wetgeving bij den Sinaï, NIET onder de „oudtestamentische" begrippen, requisieten, verbondsbedeeling, enz. enz.

Men mag over deze kwestie niet heenloopen: ze hangt met het thema der door „De Heraut" thans verworpen verbondswraak ten nauwste samen. En daarmee niet alleen. Haar te stellen, leert óók in andere opzichten scherper nadenken en begrenzen. Denk maar aan de bekende spreekwijze, die men volgt, zoo vaak men het heeft over: „de" bedeeling „der" schaduwen. Wat is dat? Hoelang duurt die „bedeeling"? Is er maar één „bedeeling van schaduwen"; is er maar één groep van „schaduwbeelden"? Antwoord: natuurlijk niet. De besnijdenis was er vóór Sinaï; ze valt dus onder tweeërlei phase van optreden der „schaduwen". Het offer was er vóór Sinaï: het valt dus in twee termijnen onder de schaduwen. Melchizedek was priester vóór Aäron: hij valt niettemin toch óók onder de typen en vóór-beelden, al verschilt hij van Levi zeer. Met den Sinaï krijgen we dus niet „de" bedeeling van „de" schaduwen, doch een nieuwe verbondsphase, onder oplegging van bepaalde schaduwen, en met nadere vertolking, verklaring, binding ervan.

Keeren we nu naar ons vraagpunt terug. Er zijn er, die ons voorhouden, dat de „wrake" over de schending van het verbondsrecht „daar ergens in Leviticus" staat; dat het „dûs" behoort tot het oudtestamentische materiaal, waarmee men doen kan als met de offers en de sabbaten, en de nieuwemaanfeesten, en de wetten der andere ceremoniën: haal er een streep door; ze hebben gediend, *maar ze dienen niet meer*. Het is alles oudtestamentisch.

Ja, ja, vragen we: maar hóe oudtestamentisch?

Oudtestamentisch in den zin van: **na**-sinaïetisch (met Pinkster als eindtermijn)?

Of — oudtestamentisch in den zin van: **óók vóór** sinaïetisch (met gelijken eindtermijn)?

*

Blijkens „De Heraut" kiest Dr Thijs vóór de eerste van die twee manieren van beantwoording der gestelde vraag. Hij zegt immers uitdrukkelijk, waarop hij het oog heeft: n.l. op het „nationaal" (en dan volgens hem uitwendig) karakter van het verbond; op het Sinaïetisch verbond; op de Sinaïetische bedeeling; op de periode, gedurende welke Abraham's zaad een „volk", een „natie" was. Op dit punt is er dus geen misverstand omtrent de bedoeling van den geachten schrijver te vreezen.

Welnu: we komen nu met vragen. Van vragen worden men wijs. Het zijn nu vragen aan Dr Thijs als „Heraut"-schrijver.

VRAAG B. Indien de verbondswraak tot de na-sinaïetische bedeeling behoort, was ze er dan ook in de vóór-sinaïetische?

VRAAG C. Indien gij zegt: neen: hoe verklaart gij dán volgende uitspraken uit de vroegere „Heraut", thans nog te vinden in Dr H. H. Kuyper's „Hamabdil", bl. 73/4:

„Ismaël wordt uit Abraham's tent verdreven, uit het Genadeverbond, waartoe hij uitwendig gerekend

werd, gaat voor hem en zijn nakomelingen teloor... En evenzoo geschiedt bij Ezau... Ze vallen door eigen zonde uit dat Verbond... De continuïteit van het Genadeverbond in de geslachten hangt dus niet alleen van de geboorte af, maar van de vraag of in dat geslacht de vreeze Gods bewaard blijft... De geslachten van Moab en Ammon, van Ismaël en Ezau,... komen buiten het Genadeverbond te staan, omdat ze den God des verbonds verlaten hebben... Wel waren deze geslachten, gelijk de Apostel in Rom. XI zegt „van nature takken" uit den geslachtsboom van het Genadeverbond; ze waren in hun oorsprong „heilig" omdat de wortel, waaruit ze voortgekomen waren, „heilig" was; maar ze werden „door hun eigen ongeloof afgebroken", ze hebben door eigen schuld de gemeenschap „met den wortel en de vettigheid des olijfbooms" verloren; ze zijn wilde takken geworden."

We vragen thans niet, of deze exegese van Rom. XI vandaag onder ons nog als juist zou worden erkend. Het is ons om de hoofdgedachte te doen. Zonder eenigen twijfel liet de vroegere „Heraut" in een artikelenreeks, die haar redacteur later liet uitgeven, en die dus welbewust overwogen heeten mag, de straf, die eerst LATER in den BIJBEL (Leviticus h.v.) zou worden aangeduid als verbondswraak, en die dus eerst NA den Sinaï met zooveel woorden in de verbondshuishouding op schrift wordt vastgelegd, reeds vóór Sinaï optreden. Naar onze meening terecht. Maar hoe wil Dr Thijs er mee aan, die in „De Heraut" van tegenwoordig optreedt, om broeders in de bediening van afwijking van de belijdenis te beschuldigen, en die dan eens zeggen zal, hoe het nu eigenlijk wèl er voor staat? Kan hij „De Heraut" van vroeger hierin volgen? Of is dit dan soms geen verbondswraak? Zoo ja, wat voor soort van oordeel is het dan?

VRAAG D. Als Dr Thijs op vr. B. antwoordt: ja, en hij dus op dit punt zijn eigen „Heraut"-artikel van tegenwoordig corrigeert met een „Heraut"-artikel van eertijds, en indien hij dus toegeeft, dat er verbondswraak was óók in de bedeeling vóór Sinaï, dàn zouden we hem willen vragen: waar moet ge dan blijven met de voor Uw meening van 1938 aangevoerde argumenten? Ge hebt dan nu laten vallen de stelling, dat de verbondswraak wel uit ons hedendaagsche woordenboek geschrapt worden kan, omdat ze tot de SINAIETISCHE bedeeling behoort; want ge hebt ze nu uitgebreid tot ook àndere dan „sinaïetische" perioden, of periode. Goed. Maar nu dat andere argument nog? Het argument, dat de verbondswraak wel optreden moest bij een NATIONALE inrichting van de verbondsgemeenschap? De bedeeling der verbondswraak (en der mogelijkheid van bondsbreuk), zoo zeidet Ge immers, hing samen met **twee**erlei bepaaldheid van de sinaïetische oeconomie: het schaduwachtige, èn het nationale. Welnu, we hebben op dit oogenblik van ons discours geen moeite meer met dat eerste element: het schaduwachtige van de sinaïetische bedeeling. Dàt zal u niet hinderen, u terug te laten leiden tot de vroegere „Heraut"-opvatting, volgens welke ook vóór Sinaï verbondswraak optrad. Immers, we merkten het reeds op: óók toen waren er schaduwen, al waren ze nog niet in een boek van Mozes in bepaalde redactie vastgesteld. Maar ge zeidet ook nog iets anders. Ge merktet ook ter aanwijzing van een tweede element op, dat het verbond na den Sinaï een NATIONAAL karakter droeg. „Dat bracht" — zoo gaat Ge voort — „dàt bracht een veruitwendiging mee".

We zullen nu niet vragen, of het gevaar van wat Gij misschien onder dat woord „veruitwendiging" zoudt kúnnen verstaan, niet evenzeer dreigt bij èlk groot getal, h.v. bij een massale kerk... onder het Nieuwe Verbond, in Corinthe, Amsterdam, New-York? Maar we zullen wèl vragen: hoe ge nu aan moet met die verbondswraak in de periode van vóór Sinaï? Want, al waren er toen wel zekere „schaduwen", er was toen zéker geen natie Israël. Er waren families en huisgezinnen; en ze woonden soms vlak bij elkaar, en ze zagen voor een deel van zeer nabij den vader aller geloovigen. Het argument, dat de veruitwendiging samenhing met het nationale bestaan, kunt ge dus ter typeering van de in geding zijnde perioden niet meer volhouden. Maar zoudt Ge het dan maar niet liever prijsgeven?

VRAAG E. Indien Ge zegt: alles goed en wel, maar al heb ik dan de periode der verbondswraak uitgebreid tot een vóórsinaïetische tijdsspanne, daarmee is nog niet gesteld, dat ik ze óók zou uitbreiden tot de nieuwtestamentische periode, dan antwoorden we: we verstaan het zeer wèl. Maar ook dan zijn we nog niet met onze vragen klaar. We zullen dàn constateeren, dat Ge kunt zeggen: de na-sinaïetische periode was arm, vergeleken met de nieuwtestamentische: de vóór-sinaïetische was nòg armer; de na-sinaïetische periode is niet-onberispelijk; de vóór-sinaïetische is nog veel minder onberispelijk; ergo: al heb ik dan nu de tegenwoordige „Heraut" weer òmgebogen tot de vroegere, daaruit volgt nog niet, dat ik me óvergebogen heb tot diegenen, die ik met mijn „Heraut"-artikelen van 1938 wil bestrijden.

Juist.

En als we nu dáár aangekomen zijn, dan willen we U, Dr Thijs, vragen: hoe denkt ge dan over onderstaande redeneering van de voormalige „Heraut", weer opgenomen in „Hamabdil", bl. 74:

> „De beteekenis dezer feiten" (n.l. het voorkomen van WILDE TAKKEN aan den nog niet in nationalen vorm gewrongen verbondsboom, het voorkomen van verbondswraak in de vóórsinaïetische periode, K. S.) ....„de beteekenis dezer feiten, waarop het Nieuwe Testament (!, K. S.) telkens de aandacht vestigt, mag niet onderschat worden. ...Eén ding staat vast, omdat heel het Nieuwe Testament ons dit leert, dat de bedeeling van het Genadeverbond, die voor ons maatgevend is, niet de nationaal-Israëlietische bedeeling of de wet van Sinaï is, MAAR DE BEDEELING, DIE DAARAAN VOORAFGAAT, HET GENADEVERBOND ZOOALS HET MET ABRAHAM IS OPGERICHT. De bedeeling van Israël is een TUSSCHENKOMENDE phase, een periode, waarin de eigenlijke aard van het Genadeverbond als 't ware schuil gaat achter allerlei uitwendige ceremoniën en vormen en daardoor het Genadeverbond veruitwendigd wordt; maar de Nieuwe Bedeeling bestaat juist daarin, dat dit kleed, dat om het Genadeverbond gehangen was, werd AFGESCHUD en nu het OORSPRONKELIJKE, het ECHTE karakter van het Genadeverbond weer in VOLLEN LUISTER verschijnt. ...Het verbond, dat oud gemaakt en verouderd en de verdwijning nabij is (Hebr. 8:13) is NIET het verbond met Abraham opgericht, want dit blijft eeuwig, maar het Sinaïetisch verbond, het verbond met Israël opgericht, het nationaal verbond. Telkens wijst het Nieuwe Testament achter dat Israëlietische verbond naar het verbond met Abraham als het ware, het BLIJVENDE terug... Om de ORDINANTIE te vinden, die ook thans voor het Genadeverbond geldt, moeten we dus niet bij het Israëlietische verbond aankloppen, maar bij het verbond met Abraham. Daar is het type gegeven, dat VOOR HEEL DEN VERDEREN OPBOUW BESLISSEN MOET. Om die reden hebben we zoo uitvoerig op de „patriarchale" verbondsbedeeling gewezen. Want in deze bedeeling zien we, dat zeer zeker God het verbond opricht „met Abraham en zijn zaad", maar dat dit verbond alleen doorgaat in het geslacht „dergenen, die God liefhebben en Zijne geboden onderhouden". Waar het verbond VERBROKEN wordt, daar worden Ismaël en Ezau, al zijn ze Abraham's zaad, verworpen, zij en de geslachten uit hen geboren. En DEZE VERWERPING IS VOLSTREKT NIET IETS EXCEPTIONEELS, IETS, WAT ALLEEN VOOR ABRAHAM'S GEZIN GOLD, MAAR THANS GEEN REGEL VOOR ONS ZOU MOGEN ZIJN. Wie dat meent, leze slechts na, wat de Apostel Paulus in Galaten 4:21—31 schrijft aan hen, die „onder de wet willen zijn", en hij zal zien, hoe de Apostel JUIST DEZE VOORBEELDEN ONS TOT EEN EXEMPEL STELT" (74/5).

Hier is, Dr Thijs, geen twijfel mogelijk. Hier staan enkele woorden, waarop Gij u beroepen kunt. Zeker. Maar hier staat een heele passage, waarop ik, afgedacht van die enkele uitdrukkingen, me beroepen wil, en die ik juist verdedig tegen „De Heraut" van 1938. De wraak moet volgens de vroegere „Heraut" nog steeds gepredikt worden. De bondsbreuk is er nog vandaag. Het staat, volgens „Hamabdil" niet zoo: vóór Sinaï een verbond met een armen mantel, na Sinaï met een ietwat beteren, of ook misschien wel ietwat slechteren mantel, en na Pinkster de beste mantel; maar het staat (volgens de oude „Heraut") zóó: vóór Sinaï volle luister, na Sinaï bedekte luister, na Pinkster wederom volle luister. Hoe verbindt Ge dit met uw jongste meeningen?

VRAAG F. Indien ge zegt: wederom alles goed en wel, maar ge moet nu niet de voorspiegeling geven, alsof ik in „De Heraut" van 1938 nu over heel de linie in conflict kom met de vroegere jaargangen van dit blad, dan zeggen we: we weten het ook wel, we hebben dat reeds laten doorschemeren zooeven. We willen het niet verbergen, dat „De Heraut" van vroeger, blijkens bl. 144, 150, e.a.p., reeds de opvatting verdedigde: dat de schijngeloovigen niet in werkelijkheid tot het Genadeverbond behooren, wel bondgenooten heeten, maar het niet werkelijk zijn. Maar wij vragen: kàn de interpretatie van deze woorden niet déze zijn, dat de zoodanigen het verbond nooit werkelijk hebben aanvaard, het geloof niet hebben gehad, enz.? In ieder geval dient die nadere interpretatie gegeven te worden, vóórdat men zou mogen concludeeren, dat „Hamabdil" een boek is, tegen zichzelf op dit punt verdeeld. Maar dié vraag is thans niet aan de orde. De vraag is, of Uw constructie met de boven aangehaalde klopt. De periode met verbondswraak in den nog-niet-nationalen organisatievorm heette bij Prof. Dr H. H. Kuyper maatgevend. Op die verstooting der ongeloovigen uit het verbond viel de volle nadruk, tegenover de volkskerktheorie. Hoe kàn men dat woord „maatgevend" (en dat andere inzake dien „vollen luister") handhaven, als men de wraak wegens ongeloof in de periode van den nog-meer-vollen-luister (het N.T., met bijna-vollen-luister) ontkent?

VRAAG G. Gij zult ongetwijfeld in elk geval toegeven, dat er bondsbrekers waren in de periode vóór den Sinaï. Ook al zoudt ge het over hen komende oordeel geen verbondswraak willen noemen, bondsbreuk zult gij het zeker willen heeten. Maar hoe construeert ge dan die breuk, en de positie van die brekers in het verbond? Indien de elementen, die gij ter verdediging van Uw gevoelen hebt ingebracht voor de na-sinaïetische periode wegvallen, dan zie ik op uw standpunt geen andere mogelijkheid ter verklaring voor die valsche positie dan deze, dat ge zegt: „zij hebben het verbond verbroken niet naar zijn wezen doch naar zijn verschijning". Zóó hebt ge het óók geconstrueerd voor de periode na het Pinksterfeest. Maar dan vraag ik u op mijn beurt: gelieve, wat is dan het nieuwe in het Nieuwe Testament?[1]) Indien het voorkomen van bonds-

(Zie voor vervolg op blz. 36.)

[1]) Vgl. de vraag, die Prof. Ridderbos stelt bij de bespreking van Jer. 31:31—34 („Het Godswoord der Profeten", deel III, pag. 269): „Bij de uitsluitende toepassing onzer profetie op de komst der Nieuwtestamentische bedeeling, zegt men, dat dit „allen" ziet op de onzichtbare kerk. *Maar wat is dan eigenlijk de inhoud der belofte?* Dat de leden der onzichtbare kerk de wet in hun hart hebben en den Heere kennen, *is toch niet iets nieuws; van de ware vromen der Ouden Verbonds gold dat ook....* Blijkbaar wijst de profetie heen naar een tijd, waarin een ook uitwendig zichtbaar Godsvolk zal zijn, dat geheel aan zijn naam beantwoordt, en waarvan alle leden God in waarheid kennen en Zijn wet liefhebben."

Proeve van een interview.

DEZER DAGEN VIEL MIJ DE EERVOLLE OPDRACHT TEN DEEL ÉEN ONZER GEVIERDE PREDIKANTEN TE INTERVIEWEN, dergelijke vervelende karweitjes worden steeds aan den jongsten verslaggever opgedragen. IK WERD MINZAAM ONTVANGEN door een kattig dienstmeisje, dat mij tien minuten op de mat liet staan. Tijdens dit oponthoud liet ik mijn oogen ronddwalen en constateerde dat dit hokkerige, ongezellige stadshuis nu letterlijk niets van een pastorie had. NA EENIGE OOGENBLIKKEN, namelijk tien minuten, ZAT IK TEGENOVER DOMINEE X. IN DE RUIME STUDEERKAMER, WAAR ONAFZIENBARE BOEKENRIJEN DE MUREN BEDEKTEN. IK BEGON MIJN DANK UIT TE SPREKEN DAT MIJN GASTHEER MIJ EEN DEEL VAN ZIJN KOSTBAREN, DRUKBEZETTEN TIJD HAD WILLEN AFSTAAN, gezegde tijd was blijkbaar juist besteed aan het lezen van het ochtendblad. NADAT WIJ EEN GEURIGE SIGAAR, van vijf cent, HADDEN OPGESTOKEN, VERZOCHT IK DOMINEE WAT UIT ZIJN LEVEN TE VERTELLEN. Dit doen alle menschen graag, en met een ernst, een betere zaak waardig. Het bleek dat de jubilaris geboren was, iets wat ook vóór dit interview wel vaststond. REEDS IN ZIJN JEUGD WAS HET ZIJN BEGEERTE PREDIKANT TE WORDEN, over het gehalte van die begeerte zullen wij maar met zwijgen toedoen, ik speelde vroeger ook altijd kerkje! IK STUDEERDE — GING DE MAN MET HET HOOGE VOORHOOFD TEGENOVER MIJ VOORT — ONDER DE PROFESSOREN A., B., C. en D., althans ik werd geacht onder hen te studeeren. VOORAL AAN PROFESSOR D. HEB IK ONTZAGGELIJK VEEL TE DANKEN, want hij heeft er mij bij het examen doorgesleurd. MIJN EERSTE GEMEENTE WAS NOOITGEDACHT, toen kende ik nog niets van mijn ambt, interview de overledenen maar eens! IN MIJN TROUWE GADE VOND IK EEN HULPE IN ALLE OPZICHTEN, aangezien zij van vijftienhonderd gulden wist rond te komen, al was zij weleens erg chagrijnig. HET KOSTTE MIJ DE GROOTSTE MOEITE MIJ VAN DIE GEMEENTE LOS TE SCHEUREN, hoewel ik er maar twee jaar gebleven ben. ZOO VERTELDE ONS DE JUBILARIS NOG EEN UURTJE DOOR. OM KORT TE GAAN, DE JUBILARIS IS EEN GEVIERD KANSELREDENAAR, DIE EEN EIGEN WIJZE VAN ZEGGEN HEEFT, enkele vette koppen en veel gemengd nieuws, precies als in de krant. Enz. enz. enz. Zetsel laten staan s.v.p. aangezien het met kleine wijzigingen kan dienen voor volgende gevallen.

Dit is geen parodie op dominees, verre van daar! Ik meen, dat onze predikanten veelal onze waardeering verdienen en onze sympathie noodig hebben. Zèg het eens een keer met sigaren, met een nieuw boek, zèg het in sommige omstandigheden met een hammetje of een muisje rookvleesch. Zèg het door niet mede te doen met de neerhalende critiek, die in onze dagen in zwang is. Zèg het eens met een fermen handdruk en een opwekkend woord: ik heb er vanavond veel aan mogen hebben, dominee! Zèg het bovenal door HET AMBT te eeren en onzen Heere Jezus Christus te erkennen in de regeering van Zijn kerk. Ga uw kinderen daarin voor en roddel niet over dominees in uw huiselijken kring. Zèg het bovenal met uw gebed: Bekleed, o Hoogste Majesteit, Uw priesters met gerechtigheid! Maar laat ons een punt zetten aan de zinlooze flikflooierij, die ongemerkt onzen kring is binnengedrongen en waarvan — dit is het ergste — geen tiende deel wordt gemeend. Ik geloof niet in al die wonderbare menschen, die nooit rust hebben, in al die genieën en eminente persoonlijkheden. Ik geloof, dat het onzen Heere Jezus Christus behaagt het grootste deel van het werk in Zijn Koninkrijk te doen door doodgewone menschen, maar die Hem gelooven op Zijn Woord. Jubileeren? Zeker, wis en zeker, waarom niet? PRIJS DEN HEER MET BLIJDE GALMEN, GIJ, MIJN ZIEL, HEBT RIJKE STOF. Dat gepaard aan het BROEDERS, BIDT VOOR ONS, dat is christelijk, geloovig jubileeren! Dat behoeft niet te gebeuren één keer in de vijfentwintig jaar, maar zoo kàn, zoo móét het geheele gemeenteleven zijn! Laat de palmen in het kerkgebouw maar stáán, mijn broeder, hier is Christus' verloste gemeente, hier komt een heilig volk te samen, een verkregen volk! ZIET HOE LIEF ZIJ ELKAAR HEBBEN! Zachtkens zet het orgel in, en met betraande oogen zing ik mede, dien heerlijken psalm, die reeds een jubileum van vierduizend jaar heeft gevierd en nog niet oud of verouderd is:

Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen,
Daar woont Hij Zelf, daar wordt Zijn heil verkregen
En 't leven tot in eeuwigheid.

N. B.

breuk op een positie als deze, en op een distinctie als de onderhavige, laat concludeeren, dan is het éclatante verschil tusschen het Nieuwe Testament en wat er aan voorafging (nu over heel de breedte genomen) vervallen. Maar op dit verschil baseert ge juist uw redeneering.

VRAAG H. Op ónze schouders rust de taak niet, deze vragen te beantwoorden; wij hebben ze voor óns standpunt afgesneden, door de verbondswraak (als acte, die intredt) over heel de linie van het nog in déze wereld optredende verbond te aanvaarden, en door ze af te leiden, niet uit een door GOD ZELF gewilden maatregel (nationaal bestaan van Israël), noch uit een wederom door GOD geliefden vorm: een groote kerk in een groote stad, maar uit het ongeloof. Maar daarover spreken we ons wel in een slotartikel uit. Thans hebben we nog maar één vraag, en dan niet zoozeer tot Dr Thijs als tot het gereformeerde volk: indien er nu al zóó lang over het verbond kwesties zijn, en indien het nog zóó gemakkelijk is (want dit artikeltje heeft ons geen hoofdbrekens gekost, daar is het veel te goedkoope stof voor), opinies van de tegenwoordige redactie van een blad met die van de vroegere in conflict te zien komen, is dan het in 1936 opgestoken alarm, dat plotseling een synode overviel, ook inzake het genadeverbond, wel op zijn plaats geweest? En dacht men er uit te komen met een paar nieuwe volzinnen, waarvoor in de huidige situatie ons kerkelijk leven bewaard moge blijven?

O, ik vind dit allemaal tragisch genoeg. Ik weet best, dat men het ook mij kan laten gebeuren: de één passage van „De Reformatie" tegen de andere overstellen, als dit blad eenmaal zoo oud zal zijn als „De Heraut". En ik zou dit alles als strijdmethode verfoeien, wanneer het dáárom zelf, als om een plat pleiziertje, ging. Maar zóó staan de zaken niet. Hier wordt aangeklaagd; hier wordt gezegd: het is zoo erg; hier wordt gerept van ontrouw aan de belijdenis. En tot wie zóó spraken, en met zulke klachten plotseling een synode overvielen, tot hén zeggen we, terwijl die klachten nog in discussie zijn: waar blijft ge met het antwoord op de vragen, die uw eigen meeningen doen rijzen, zoodra ge maar even thetisch aan het woord komt? Is die phase der aanklachten inzake confessioneele geschillen voorbij, dán zal niemand eerder dan wij er van afzien, „nieuwe" met „oude plunje" te vergelijken. Thans doen wij het bewust, niet om de aanklagers aan te klagen, maar om hen te vragen: zou het maar niet beter zijn, het roer om te werpen?

Vóór de argumentatie kan zulk een vraag lijken op capitulatie.

Daarná bestaat dat gevaar niet meer. Zoo men wil, kan men zelfs, stel eens, dat men zich bij concrete gebeurtenissen wilde uitspreken in die richting, zeggen: Chamberlain zoekt de telefoonlijn, die naar Zuid-Duitschland verbinding geeft...

K. S.

De quaestie van het nieuwe kerkrecht. (V.)

De voorstanders van het nieuwe kerkrecht beroepen zich, behalve op allerlei feiten uit vroeger en later tijd, waarbij zij echter nalaten behoorlijk met de omstandigheden en beschouwingen destijds te rekenen, ook op autoriteiten: Voetius, Hoornbeek, de Synopsis, de Confessie van Westminster, e.a., maar zonder ook daarbij genoegzaam te onderscheiden, of datgene in het licht te stellen, wat noodig is om recht te waardeeren, wat die autoriteiten leeren. Soms wordt maar alleen de naam genoemd, zonder eenige aanhaling, alsof men daarmede hier kon volstaan. Bij Voetius laat men na de onderscheiding te maken van Voetius I en Voetius II, die ik als noodzakelijk aanwees, zonder dat men aantoont, dat zoodanige onderscheiding ongegrond is, en onderwijl men zelf zich veroorlooft van Voetius af te wijken, of hem als soms te veel aan het Independentisme toegevende voorstelt.

Waar we met Hoornbeeks redeneering terechtkomen, n.l. bij rechtmatig-verklaring van het ingrijpen van Koning Willem I in 1815/1816, heb ik reeds aangewezen in „De Reformatie" van 29 April j.l.

Men beroept zich ook op de Confessie van Westminster, hetzij slechts door deze te noemen (Ds Joh. Jansen), hetzij door er iets van over te nemen („De Heraut" van 1 Mei j.l.). Doch het verband, waardoor het aangehaalde in zijne beteekenis recht duidelijk kan worden, laat men weer onvermeld en onbesproken. Nu gaf ik reeds in „De Reformatie" van 20 Mei in mijn artikel „Niet geslaagd" de woorden van deze Confessie in het Latijn, met hare Engelsche, en met eene Duitsche vertaling. Daarheen zij voor het oorspronkelijke verwezen. Hier volge eene vertaling door mij zelven: „Het is de taak van Synodes en Concilies om geschillen over het geloof en conscientiegevallen tot beslissing te brengen (determinare), hoewel als dienende (ministerialiter quidem); regelen en voorschriften, waardoor de openbare eeredienst van God en het bestuur Zijner kerk te beter geordend worden, vast te stellen (constituere); klachten over slecht beheer aangebracht, toe te laten, en daarover authoritatief te beslissen (decernere). Deze besluiten en beslissingen moeten, als zij met Gods Woord overeenstemmen, met eerbied en onderworpenheid aangenomen worden, en dat niet enkel omdat zij met Gods Woord overeenstemmen, maar ook, dank zij de macht, die ze vaststellen (verum etiam gratia potestatis ea constituentis), daar deze eene ordening Gods is, daartoe in Zijn Woord aangewezen (ut quae sit ordinatio Dei ad id in verbo suo designata)". Zooals ik toen ook reeds de opmerking maakte: „Van eigen optreden van meerdere vergaderingen om zich in de plaats van kerkeraden te stellen, wordt hier in het geheel niet gerept". Het puntje, waarover het bij dit nieuwe kerkrecht gaat, wordt daarin dus niet eens aangeroerd, en daarom heeft het beroep voor dit kerkrecht op deze Confessie reeds deswege geene kracht. Voorts wordt hier voor Synodes en Concilies een gezag opgeëischt, dat Voetius uitdrukkelijk afwijst. Deze Confessie zegt n.l., dat deze Synodale besluiten niet alleen met eerbied en onderworpenheid moeten worden aangenomen, als zij en omdat zij met Gods Woord overeenstemmen, maar ook om de macht, die ze vaststelt, dus omdat die een Synode of Concilie is. Daarvan echter wil Voetius niet weten, zooals ik nog in het vorige nummer van „De Reformatie" aanwees. Die stelt, dat zelfs beslissingen over de leer der Waarheid niet daarom de conscientie binden, ook wanneer zij naar den Woorde Gods zijn, dat zij door eene Synode zijn genomen, doch alleen omdat zij met Gods Woord overeenstemmen. (An illi saltem Canones conscientiam obligent, qui continent dogmata divina fidei aut morum, aut substantiale quid disciplinae seu politae Ecclesiasticae ipso verbo Dei praescriptum. Resp. Materialiter, indirecte, et per accidens conceditur; sed formaliter, directe, et per se Neg.) Daarin komt wel eene zeer verschillende beschouwing over de meerdere vergaderingen uit. Deze Confessie kent aan de Synodes als zoodanig zekere autoriteit, eenig gezag toe, waarvan juist Voetius niets moet hebben. Het is daarom geen wonder, dat de voorstanders van het nieuwe kerkrecht gaarne zich op deze Confessie beroepen, hoewel zij over het betreffende punt zich juist niet uit.

Dit alles is echter slechts bijkomstig. Hoofdzaak is iets anders.

Dat is de vraag, wat voor Synodes het eigenlijk zijn, die deze Confessie leert of aanneemt. Dat zegt zij in hetzelfde hoofdstuk 31, in de voorafgaande paragraaf. Daar luidt zij: „Quemamodum licitum est Magistratibus Synodum Ministrorum aliorumque qui sunt idonei convocare, quibuscum de religionis rebus deliberent ac consultent: Ita si Magistratus fuerint Ecclesiae hostes aperti, licebit Christi ministris a seipsis virtute officii, eisve cum aliis idoneis, accepta prius ab Ecclesiis suis delegatione, in istiusmodi conventibus congregari", Chap. XXXI, 2. De officiëele Engelsche vertaling geeft dit aldus weer: „As Magistrates may lawfully call a Synod of Ministers and other fit Persons, to consult and advise with about Matters of Religion: So if Magistrates be open Enemies to the Church, the Ministers of Christ, of themselves by Virtue of their Office, or they with other fit Persons, upon Delegation from their Churches, may meet together in such Assemblies". In het Nederlandsch kunnen wij het aldus zeggen: „Evenals het aan de Overheden geoorloofd is, Synodes van dienaren en van anderen die geschikt zijn, samen te roepen, om met hen over de zaken der religie te beraadslagen en te raadplegen: zoo zal het, als de Overheden openbare vijanden der kerk zijn, aan de dienaren van Christus geoorloofd zijn, uit zichzelven, krachtens hun ambt, of aan hen met andere geschikten, als zij tevoren eene afvaardiging van hunne kerken ontvangen hebben, in dergelijke samenkomsten te vergaderen".

Wat hierbij nu dadelijk treffen moet, is, dat de Overheid voorop gaat. Wanneer de Overheid openlijk vijandig aan de kerk is, dan ja mogen ook de dienaren des Woords uit zichzelven in Synode samenkomen. Maar de Overheid wordt toch eerst genoemd. En blijkbaar moet deze dienaren en anderen ter Synode samenroepen. Slechts wanneer zij in gebreke blijft, of niet wil, hare vijandschap tegen de kerk toont, mogen de dienaren des Woords uit zichzelven samenkomen krachtens hun ambt. Voorts roept de Overheid niet kerken saam, maar dienaren des Woords en andere geschikte personen. Zij gaat hierbij dus naar eigene keus te werk. En zij laat niet deze personen beraadslagen, doch zelve doet zij het met hen. En dat blijkens § 3 niet maar om eens met hen te spreken, doch om met hen bepalingen te maken en het kerkelijk leven te regelen. (Zie wat over de taak dezer Synodes volgens deze Confessie in het begin van dit artikel in vertaling werd medegedeeld.) We hebben hier dus geheel het systeem van Koning Willem I in 1815/16. De Overheid kiest naar eigen inzicht predikanten en anderen om met hen te overwegen. En met hen beslist zij de geloofsgeschillen en conscientiegevallen, stelt zij de regelen voor den eeredienst vast, beslist zij authoritatief over klachten, bij haar ingekomen. Deze Synodes zijn geheel Overheidsinstrument. Dat zij dan authoritatief besluiten en beslissen, is geen wonder. Dat zijn nu de Synodes, die door de voorstanders van het nieuwe kerkrecht aan onze Gereformeerde Kerken ten voorbeeld gesteld worden. Op eene Confessie, die dergelijke Synodes belijdt, beroepen zich deze voorstanders, Ds Joh. Jansen enkel door haar te noemen, blz. 4, Prof. Dr H. H. Kuyper met aanhaling van enkele woorden uit Cap. XXXI, 3, zonder melding te maken van wat over deze Synodes vooraf gaat in 2. We kunnen zien, dat we bij dergelijke beroepen moeten controleeren en zelf de dingen nagaan en uit eigen oogen kijken, om niet op een dwaalspoor geleid te worden.

En wel zijn dit niet de eenige Synodes, die deze Confessie kent. Als de Overheid openlijk vijandig is aan de kerk, mogen de dienaren des Woords ook uit zichzelven en krachtens hun ambt in Synode samenkomen, of zij met andere geschikten, die dan echter door hunne kerken gedelegeerd moeten worden. Maar deze Synodes komen slechts in de tweede plaats. En wat zijn het dan voor Synodes? Zijn het dan, evenals bij het Gereformeerde kerkrecht, zooals onze kerkenordening het aangeeft, art. 41, samenkomsten van kerken? Neen, maar samenkomsten van dienaren des Woords. Anderen behoeven er niet bij te wezen, hoewel het mag, dat ook anderen er bij zijn. Dezen hebben dan echter deputeering door hunne kerken noodig. De dienaren des Woords komen virtute officii, krachtens hun ambt, de anderen door kerkelijke afvaardiging. Althans dat schijnt de bedoeling. De Confessie is op dit punt niet overduidelijk. Maar door bij de dienaren des Woords te spreken van virtute officii, schijnt de noodzakelijkheid der delegatie beperkt tot de „andere geschikten".

In deze Confessie komt aldus eene geheel andere beschouwing der meerdere vergaderingen uit, dan in het Gereformeerde kerkrecht van onze kerkenordening en van Voetius. Bij deze Confessie is het de Overheid, die

POPULAIR-WETEN-SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Geestelijke volksgezondheid.

IV.

Maar niet alleen de Christenheid, ook anderen hadden in voorgaande eeuwen oog gehad voor de geestelijke volksgezondheid en hadden begrepen, dat de sociale hygiëne meer omvat dan uitsluitend de lichamelijke verzorging.

Zoo noemde Prof. Pruys van der Hoeven (plm. 1860) de hygiëne zulk een uitgebreide wetenschap, dat zij nauwelijks door een menschengeest te omvatten is. Haar gebied, zoo schrijft hij in het toenmalig tijdschrift „De Schat der Gezondheid", strekt zich over de geheele maatschappij uit. Zij vordert veelzijdige geographische studiën en menigerlei praktische kennis, die heinde en ver moet worden opgedaan. De hygiëne moet zoowel voorlichten bij het bouwen van steden, dorpen en huizen als de aarde leeren bebouwen en bewoonbaar maken. Zij moet huisgezin en staat besturen, voëdsel en kleeding regelen, bij huwelijkskeuze en bedrijf worden geraadpleegd, ons behoeden voor besmetting, onze gezondheid bewaren, onze opvoeding leiden, het opzicht hebben over land- en zeemacht en ons niet verlaten bij het graf onzer afgestorvenen.[12])

In zijn „Schat der Gesontheyt" noemt Dr Johan van Beverwijck (1594—1647) onder de verschillende momenten, die invloed vermogen uit te oefenen op het lichaam, allereerst de „Bewegingen des Gemoedts". De dagelijksche ervaring leert ons, zoo zegt hij, „dat het Lichaem verandert en ontroert wordt door de Bewegingen der Zielen. Siet men niet hoe dat de mensche van een droevige of blijde tijding haestig gebootschapt, in sijn aengesicht en al sijn leden verandert? Soo gaat het met de Gramschap, Vreese, Liefde, en ander ontroeringen. Dat de ziele mede beweegt en ontroert werdt door het lichaem, en siet men niet alleen in rasende koortsen en andere sieckten, maar oock in droncken lieden". Aan den anderen kant kunnen ook lichamelijke afwijkingen tot psychische veranderingen leiden. En dit alles is niet verwonderlijk, integendeel zeer begrijpelijk door de „groote ghemeenschap, die daer is tusschen de Ziele en het Lichaem, die malkanderen soo het goet, als 't quaedt dat se hebben, gestadigh mede deelen".

Ook bij vader Cats vinden we aanduidingen van psychische hygiëne, gelijk blijkt uit de volgende versregels[13]):

„Indien je qualijck vaert en hebt geen medicijnen,
„Doet slechts na desen raet, het onheyl sal [verdwijnen:
„Vooreerst, hoe dat 'et gaet, vermijt een gram [gemoet,
„En geeft aen Godt de wraeck van die u qualijck [doet.
„En soo je zijt gencyght om langh gesont te leven
„Soo dient benaeude sorgh van u te zijn gedreven.
„Want dié baert menigh quaet en schent het [jeugdigh bloet;
„Dus maeckt dat uwe ziel geruste sinnen voet."

alsmede uit het slot van zijn gedicht: „Op de gesontheyt en hare weerdigheyt":

„Wat dient er meer gesegt van alle werelts saken,
„Die niet gesont en is, wie kan hem vrolijck [maken?
„Wel aen dan; wie je zijt, gaet, soeckt dan [aldermeest
„Gesontheyt aen het lijf, gesontheyt aen den geest!"

Ook in het grijs verleden vindt men de sporen van geestelijke volksgezondheid. Dat de Romeinen de gezondheid van geest als het hoogste goed beschouwden, blijkt duidelijk uit de bekende woorden van Juvenalis[14]): „Mens sana in corpore sano". De gangbare voorstelling toch, als zouden deze

12) Dr A. Th. Planten: De zorg voor de volksgezondheid door alle eeuwen heen. N. T. v. Gen., 1931, III, blz. 3774.

13) „Middelen dienende tot bewaringe van de gesontheyt". (Uit: Tachtigh-jarige bedenckingen).

14) Een Romeinsch hekeldichter uit de 2e helft der eerste eeuw na Chr.

samenroept, en met deze samengeroepenen beraadslaagt, en met hen beslist en regelt. En doet de Overheid het niet, dan doen de dienaren des Woords het, desverlangd of desnoods met eenige anderen. Dan ook zijn het eigenlijk niet de kerken, die in Synode samenkomen, maar dienaren des Woords met afgevaardigden van Kerken. Een clericaal element komt hier uit.

En deze Synodes zouden nu het ideaal voor de Synodes onzer kerken moeten zijn? Eene Confessie, die zulke Synodes belijdt, zou voorgesteld mogen worden als leerende, wat de macht van Synodes volgens het Gereformeerde kerkrecht is? Mag men zich daarvoor zonder nadere toelichting op haar beroepen?

Deze Westminstersche Confessie heeft veel uitnemends, is een voortreffelijk Gereformeerd belijdenisgeschrift. Maar die voortreffelijkheid zit juist niet in Cap. XXXI De Synodis et Conciliis, Over Synodes en Concilies, al komen ook in dit hoofdstuk natuurlijk wel goede dingen voor. Hier wordt overheersching der kerk door de Overheid geleerd, en dominocratie, clericalisme, opperheerschappij van dienaren des Woords over de kerken, maar hier is niet een Gereformeerd kerkelijk samenleven, zooals onze kerkenordening dat regelt. Deze Confessie houdt niet goed uit elkander den toestand bij Oud-Israël, en dien in de Nieuwe bedeeling, nu de kerk zelfstandig is, en de Overheid geene macht of zeggenschap van Godswege over haar heeft.

Dat doet ook de Synopsis niet, blijkens haar beroep op David, Salomo, Asa, Hiskia, Josia e.a., betreffende het doen samenkomen van Synodes door Overheden, Disp. XLIX, c. 22. Vooral als Christelijke en rechtzinnige mag of moet de Overheid heel wat doen inzake Synodes, c. 23, daar zij „eximium membrum" van de Kerk is, een uitnemend lid, voedster en verzorgster van haar, c. 21. Doch de saamroeping en zending ter Synode berust bij de kerk: Ut porro convocatio, ita et missio ad Synodum penes Ecclesiam est, idque pro ordine, ab et in Ecclezia stabilito, c. 26, d. i.: „gelijk verder de samenroeping, zoo berust ook de macht van zending naar de Synode bij de kerk, en wel naar de orde door en in de kerk vastgesteld". Dat is dus zuiverder dan in de Westminstersche Confessie. Zoo is het ook, wanneer de Synopsis zegt: „Want daar de kerk bestaat uit herders en het overige lichaam of de schapen, volgt, dat niet alleen de herders, maar ook de ouderlingen of gedeputeerden van het (kerk-)volk daarin deelnemen, en in haar stemrecht hebben moeten, en dat niet in eigen naam, maar in naam van de kerk, door welke zij gezonden zijn". (Cum enim Ecclesia constet Pastoribus et reliquo corpore seu ovibus, sequitur, non Pastores solos, sed et Presbyteros seu Deputatos populi, ei interesse et in ea suffragari debere; idque non suo, sed Ecclesiae a qua missi nomine), c. 28. Diakenen zijn niet uitgesloten, noch laici, d. i. „gewone" leden, doch „ab illis in publica hac actione, consilium et arbitrium potius, quam suffragium requiritur", c. 29, d. i. „van dezen wordt in deze openbare handeling veeleer raad en oordeel gevorderd, door hunne stem".

De Overheid, als zij Christelijk en rechtzinnig is, komt hier in eene bizondere verhouding. Zij mag er niet alleen bij zijn als elk geloovige, maar ook als Christelijke Overheid, als beschermster en verdedigster van het Concilie, die door hare autoriteit de orde handhaaft, verwarring en rustverstoorders onderdrukt, en zorgt, dat alles eerzaam en wettig geschiedt. Die zelfs geraadpleegd moet worden, en gevraagd hare meening te zeggen, ja, als het noodig is, ook moet stemmen. (Quin qui consulatur, sententiam dicere rogetur, imo si opus fuerit, suffragetur). Daar het haar taak is, als handhaafster van de eerste en van de tweede tafel der wet, Godslastering te verhinderen, en kalmte en ongedeerdheid aan de kerk te verschaffen, en wat op de Synode besloten wordt, van kracht te doen zijn, en met wetten de sanctionneeren, en als het noodig is, ook met toevoeging van zekere burgerlijke straffen tegen de weerbarstigen, tot bekrachtiging van de openbare onderhouding of inachtneming. Met het oog daarop moet zij ook kennis van de zaken nemen, en op hare wijze rechter wezen, en kan zij ook stemmen. Of althans moet zij uit Gods Woord overtuigd worden, dat hetgeen besloten is, naar waarheid, recht, en goed is, opdat zij toch niet maar blind aanneme en uitvoere de meening en willekeur van een ander. (eaque quae in Synodo decernuntur, rata facere et sancire legibus, et si opus sit, poenis quoque quibusdam politicis advervus refractarios additis, ad vigorem publicae observantiae; hoc respectu quoque rerum cognitor et judex suo modo esse debet, et suffragator esse potest), c. 30. Hiermede worden dus heel wat macht en invloed op eene Synode aan de Overheid toegekend. Dat dergelijke beschouwing over de roeping der Overheid, en over de verbinding van Overheidsmacht met de meerdere vergadering, beteekenis moest hebben voor de opvatting der kerkelijke macht en ten aanzien van de uitvoering harer besluiten, spreekt vanzelf. Overheidsmacht en kerkelijke macht en meerdere vergaderingen worden aldus niet voldoende onderscheiden en uit elkander gehouden.

Tot hetgeen de Synode te doen heeft, kan ook behooren de veroordeeling van personen, waarbij men niet overhaast te werk gaan moet (quae cunctanter peragenda), en die in schorsing en afscheiding, ban en anathema bestaat, c. 58. Bij ambtsdragers komt eene bizondere censuur, de schorsing in, en de verwijdering uit, het ambt, ook zonder hoop van dat ooit te herkrijgen. (In Ecclesiasticis personis peculiaris est censura, a munere suspensio et remotio, etiam sine spe unquam id recuperandi), c. 59. Maar hier moeten we blijkbaar goed onderscheiden tusschen het uitspreken van een oordeel of vonnis, en de uitvoering daarvan. Want nu volgt in c. 60: „Op de behandeling van, en de eindbeslissing over, de voorgestelde zaken op de Synode volgt de uitvoering, die bestaat in het zorgen voor de inachtneming der besloten zaken. (Tractationem et conclusionem rerum propositarum in Synodo, Executio sequitur, quae est in procuratione observantiae rerum decretarum), c 60. Wat dus in cc. 58 en 59 behandeld is, evenals hetgeen daaraan voorafgaat, betreft nog slechts het uitspreken van een oordeel, het vellen van een vonnis, doch nog niet de vraag der uitvoering. Deze wordt eerst nu, in c. 61 vv., besproken. En daarom had het beroep in „De Heraut" van 1 Mei j.l. op cc. 58 en 59 van Disp. XLIX dezer Synopsis geene kracht.

Nu doet zich ten aanzien dezer uitvoering eene niet lichte vraag voor, zegt de Synopsis, n.l. bij wien deze uitvoering berust. Dus moet men de machten onderscheiden, de kerkelijke en de burgerlijke. De kerk of de Synode handelt of dwingt niet met lichamelijke kracht, doch slechts met geestelijke, door de kerken te vermanen aangaande haar ambt, de ketters en schandelijk levenden te verwijderen van de gemeenschap der kerk, maar niet te doen als de paus en de pausgezinden, door den huisvader uit zijn huisgezin, den burger uit de stad, den koning uit zijn rijk uit te werpen. (Atque hic non levis quaestio movetur, penes quos illa sit. Ubi dis-cernendae sunt potestates, Ecclesiastica et Civilis. Ecclesia aut Synodus, non agit aut coercet vi corporali sed tantum spirituali; Ecclesias monendo sui officii, haereticos et flagitiosos submovendo ab Ecclesiae communione, non autem ut antichristiane facit Papa et Papani, ejiciendo patremfamilias domo, civem urbe, regem regno), c. 61. De kerk, en dus de Synode, heeft tot zoover deze macht, dat zij door brieven aan de kerken of door gedelegeerden hare besluiten uitvoert. (Ergo ea res satenus est Ecclesiae ac proinde et Synodi: quae decreta, Synodalibus Epistolis ad Ecclesias datis, aut per delegatos exsequitur). En dan wordt naar Hand. 15:20, 30; 16:4; 21:25 verwezen, c. 62. Van een ingrijpen der meerdere vergaderingen, om zich in de plaats van kerkeraden te dringen en „te doen wat des kerkeraads is", wordt hier dus in het geheel niet gesproken.

Daarna echter wordt weer over de macht der Overheid gehandeld. En dan wordt in c. 63, gelijk in c. 30, grootendeels met dezelfde woorden, gezegd, wat zij in dezen moet doen als wachteres van beide tafelen der wet en als lid der kerk, met beroep op de Keizers Aurelianus, hoewel een heiden (quamvis Gentilis), Constantijn den Groote, Theodosius II, die de Synodaal veroordeelden lieten verdrijven en hen verbanden, c. 63. Dan volgen waarschuwingen aan de Overheid om voorzichtig, niet te vroeg, zonder dat de zaak wettig en goed beoordeeld is, en ook niet door verkeerde middelen, of te streng, hare macht te oefenen, c.c. 64 en 65. En daarna komt in c. 66 eene rechtvaardiging van dit optreden der Overheid in kerkelijke zaken. „Want de orde eischt wel, dat de functies onderscheiden zijn, maar onderscheiding strijdt niet tegen verbinding of samenwerking (conjunctio), en er is niets op tegen, dat wie in verschillende ambten voorgaan, toch vele dingen met gemeenschappelijken toeleg tegelijk bezorgen, en één steen (voort)wentelen, ja, naar de behoefte van het oogenblik en als het dringt, somtijds in de plaats van den ander treden of diens taak op zich nemen (Etenim requirit quidem ordo ut sint distinctae functiones, sed conjunctioni distinctio non repugnat, neque quirquam obest quo minus qui diversis officiis praesunt, communibus tamen studiis multa simul procurent, unumque lapidem volvant, imo pro necessitate praesenti et urgente in alterius vicem quondoque subeant), c. 66.

Dit is de leer der Synopsis over de meerdere vergaderingen, in zoover wij er nu mee te doen hebben, en dus de macht der Overheid over de kerken en op de Synodes. Gaat het nu aan om, wanneer men deze leer der Synopsis aangaande de macht der Overheid in het kerkelijke leven verwerpt, zich maar zonder eenige nadere toelichting voor het nieuwe kerkrecht te beroepen op de Synopsis, hetzij door enkel haar te noemen, hetzij door een enkel zinnetje uit haar aan te halen, en dan ook nog niet eens te rekenen met het verband?

Wanneer het niet te doen is om maar indruk te maken, en hun, die het toch niet nagaan kunnen, eene suggestie bij te brengen, moet het beroep op autoriteiten ernstiger geschieden, op eene wetenschappelijk te verantwoorden wijze. Dan moet ook blijken, dat men zelf ze ingezien heeft niet alleen, maar ook nauwkeurig op het betreffende punt nagegaan, opdat men hunne voorstellingen desaangaande zuiver geve. Het beroep op autoriteiten mag geen valsch vlagvertoon zijn.

S. GREIJDANUS.

Over eene verandering van houding. (II.)

Blijkbaar heeft de groote blijdschap over de verwerping der genoemde voorstellen op de Synode in 1914 Dr A. Kuyper Sr verhinderd, zich nuchter rekenschap te geven van hetgeen de Synode toen eigenlijk uitgesproken had. Zekere vrees voor de belangen der Vrije Universiteit schijnt hem tevoren bevangen te hebben en, door die verwerping daarvan bevrijd, liet hij zich gaan, zonder dat Synodebesluit eens goed aan te zien en daarvan de ongerijmdheid op te merken. Ik heb terstond mijne bezwaren tegen dat besluit ingebracht in „De Bazuin" van 27 Nov. 1914. Laat mij dat stuk hier ter herinnering opnemen.

„'n Synode-uitspraak.

Met 34 tegen 14 stemmen werd den 3en Nov. j.l. door de Synode der Geref. Kerken in Nederland dit voorstel aangenomen:

De Synode der Geref. Kerken,
kennis genomen hebbende van de voorstellen, bij haar ingekomen inzake het doctoraat aan de Theol. School,
overwegende de argumenten die in het Rapport der Commissie vóór en tegen kortelijk zijn saamgevat,
gehoord de discussie,
besluit aan dat verzoek, vervat in de voorstellen der Particuliere Synoden van Groningen en Drenthe, om n.l. aan de Theol. School het promotierecht te verleenen, niet te kunnen voldoen.

---

woorden beteekenen, dat alleen in een gezond lichaam een gezonde geest kan wonen, is volgens Prof. Gunning[15]) volkomen onjuist en nimmer door Juvenalis gezegd of bedoeld. Het Latijnsche „sanus", dat wij door „gezond" vertalen, werd n.l. niet in de eerste plaats van het lichaam, maar bij voorkeur van den geest gebruikt. Dit gaat zelfs zoover, aldus genoemde auteur, dat de Romeinen in het dagelijksch leven, wanneer het tegendeel niet uitdrukkelijk blijkt, bij het hooren van dit woord uitsluitend aan de geestelijke gezondheid dachten. Hiervan getuigen ook de ontkennende samenstellingen in-sanus en ve-sanus en de daaraan gelijkwaardige omschrijving male sanus, welke niet beteekenen ziek of ongezond, maar dwaas, krank- of waanzinnig.

Juvenalis heeft dus niet het begrip „gezondheid" van het lichaam overgebracht op den geest, maar juist andersom, ter wille van een woordspeling, een geestelijk begrip ook op het lichaam toegepast. In zijn 10de satire, waarin genoemde woorden voorkomen, wil hij eenvoudig te kennen geven, dat de gezondheid van geest het hoogste goed is, maar dat het voor een gezonden geest wenschelijk is, om volkomen genot te verschaffen en geheel beschikbaar te zijn, zoo mogelijk ook in een gezond lichaam te wonen.

Ook de Romeinen wisten derhalve reeds, dat de gezondheid van het lichaam voor de ongereptheid van den geest niet onverschillig is en de gezondheid van den geest niet geheel onafhankelijk van het lichaam.

Maar niet alleen de Romeinen, ook de Grieken hadden oog voor de geestelijke zijde van den mensch en kenden de wisselwerking, die er tusschen lichaam en geest bestaat. Ten opzichte van gezondheid en ziekte, zoo zegt Plato, deugd en ondeugd is geen harmonie en disharmonie van meer beteekenis dan die van den geest zelf tot het lichaam zelf. Ontbreekt de harmonie, wanneer b.v. een zwak lichaam het voertuig is voor een sterken en machtigen geest of omgekeerd een sterk en krachtig lichaam een zwakken geest in zich herbergt, dan mist het geheele schepsel schoonheid. Nog sterker komt dit uit bij zichtbare disharmonie. Een lichaam b.v. met ongelijke beenen of met een andere mismaaktheid is leelijk, ondergaat bij onderlinge actie der lichaamsdeelen velerlei vermoeidheid, krijgt trekkingen, het waggelt wegens zijn wanstaltigheid en is aan ontelbare ongelukken blootgesteld. Hetzelfde geldt voor het schepsel als dualistisch wezen; geraakt daarin de ziel, krachtiger dan het lichaam, in hevige opwinding en brengt zij dit van binnen geheel in opschudding, zoo vult zij dit met ziekten; stort de geest zich vol kracht op wetenschap en onderzoek, dan sloopt hij het lichaam; geeft hij onderricht, of doet hij mee aan woordenstrijd in het openbaar of privé, die onder kwaadaardigen naijver wordt uitgevochten, dan vreet de vurige felheid het lichaam in en catarrhale aandoeningen volgen.[16])

Daarom leert Plato, dat nimmer de ziel zonder het lichaam, noch het lichaam zonder de ziel bewogen moet worden, opdat beide tegenover elkander in evenwicht blijven en dientengevolge gezond. Daarom moet hij, die de wetenschap beoefent, ook lichaamsbewegingen maken, gymnastiek beoefenen. Aan den anderen kant dient hij, die veel lichaamsarbeid verricht, de bewegingen van den geest te beoefenen door zich met vlijt op muziek en wetenschap toe te leggen.

Uit het voorgaande blijkt duidelijk, dat de meening als zou geestelijke volksgezondheid iets geheel nieuws zijn, van allen grond ontbloot is en dat degene, die geestelijke volksgezondheid als een novum beschouwt, niet verder denkt dan zijn schrijfpen lang is. De practijk van de geestelijke volksgezondheid is reeds vele eeuwen lang beoefend, zij het dan op niet zoo groote en uitgebreide schaal als tegenwoordig. Nieuw in eigenlijken zin is alleen de organisatie van de verschillende vereenigingen en inrichtingen, die op dit gebied werkzaam waren of zijn, de nauwere samenwerking op dit uitgestrekte arbeidsveld, de synthese van voorzorg, zorg en nazorg, de systematische wetenschappelijke voorlichting op het terrein der psychische hygiëne.

D. A. C. D.

15) Prof. Dr J. H. Gunning: Opvoeding en Geestelijke Hygiëne. Verslag van de vergadering der Ned. Ver. tot bevordering der geestelijke volksgezondheid, 5 April 1930, blz. 23—24.

16) Dr H. J. L. Lulofs: Plato over psychisch lijden. N. T. v. Gen., 1925, II, blz. 2554—2555.

wijl 1e de Synode der Geref. Kerken, als zijnde een kerkelijke vergadering en geen wetenschappelijk college de bevoegdheid mist om zoodanig recht te verleenen,

wijl 2e de Theol. School in de kwaliteit van eigen inrichting der kerken tot opleiding van dienaren des Woords, ook blijkens het eenparig getuigenis der historie, op zoodanig recht geen aanspraak kan maken.

Nemen wij de moeite deze uitspraak der Synode eenigszins van naderbij te bezien, en wel bepaald wat betreft het onder 2 gezegde. Daarbij blijven dan eveneens de woorden: „ook blijkens het eenparig getuigenis der historie" thans buiten beschouwing. Zoodat wij onze aandacht vestigen op deze bewering: „wijl 2 de Theol. School in de kwaliteit van eigen inrichting der kerken tot opleiding van dienaren des Woords .... op zoodanig recht geen aanspraak kan maken".

Met deze woorden wordt gezegd, dat de Theol. School in hare kwaliteit van eigen inrichting der kerken tot opleiding van dienaren des Woords geen aanspraak kan maken op het promotierecht, d.w.z. dat zij in deze hare kwaliteit niets heeft, dat haar op het bedoelde promotierecht aanspraak zou mogen doen maken.

Er wordt niet gezegd, dat het promotierecht haar in deze kwaliteit niet-onontbeerlijk is, noch, dat het om practische redenen beter schijnt, haar thans niet toe te staan, dat zij het promotierecht late gelden; doch alle recht zelf op zoodanig promotierecht wordt haar ontzegd.

Nu zou bij deze woorden de nadruk kunnen liggen op eigen inrichting der kerken, zoodat de Theol. School daarom geen aanspraak op het promotierecht kon maken, omdat zij dienaren des Woords opleidt, maar dit doet als eigen inrichting der kerken. Dan is de bedoeling, dat, wanneer te eeniger tijd een millionair, b.v. Rockefeller, de Theol. School van de Geref. Kerken overnam, of een Vereeniging van burgers, handwerkslieden, militairen, kooplieden, enz. vormde zich, die een kapitaal bijeenbracht, en de Theol. School van de kerken aanvaardde, om haar voortaan te onderhouden en te verzorgen in gelijken trant, als zij nu toegerust is, zij wèl zulk een aanspraak zou kunnen laten gelden. Maar nu, omdat zij eigen inrichting der kerken is, zou zij alle recht van aanspraak op promotierecht missen:

Neemt men deze Synode-uitspraak aldus, dan wordt door haar gezegd, dat aanspraak op promotierecht niet ligt in, noch onafscheidelijk is van, het karakter zelf eener inrichting tot onderwijs of wetenschappelijken arbeid, maar dat zij afhangt van de kwaliteit van het consortium, dat zulk eene inrichting finantiëel onderhoudt en administreert. En daarmede is het zelfstandig karakter van school en wetenschaps-inrichting ontkend. Dan heeft de Synode in de eigen uitspraak, waarin zij verklaarde kerkelijke vergadering en geen wetenschappelijk College te zijn, de tot de competentie der wetenschap behoorende sententie gegeven, dat het recht op promotie niet behoort tot, noch afhankelijk is van het wezen van eenige inrichting tot onderwijs of wetenschappelijken arbeid, maar bepaald wordt door iets buiten het wezen dier inrichting.

Doch nadruk kan ook gelegd moeten worden op de woorden: „tot opleiding van dienaren des Woords", en dan houdt deze uitspraak in, dat de studiën, welke noodig zijn en gedaan worden voor het doctoraal examen en voor het proefschrift, van geenerlei waarde zijn voor de vorming tot de bediening des Woords; en dat eene inrichting voor wetenschap door haar wetenschappelijk onderwijs inzake doctorale studiën en dissertaties van geen nut is tot de meerdere bekwaming of toerusting der a.s. doctores theologiae voor den arbeid als dienaren des Woords. Want kon door dien wetenschappelijken arbeid ook nog maar een weinig bijgedragen worden tot degelijker opleiding van dienaren des Woords, dan zou juist uit dat profijt voor die opleiding eenige aanspraak afgeleid kunnen worden voor de Theol. School, in hare kwaliteit van inrichting tot opleiding van dienaren des Woords, op het promotierecht. Arme doctoren in de Theologie daarom, die, door uw advies en stem voor deze uitspraak, verklaardet, geenerlei nuttigheid voor uwe vorming tot dienaren des Woords gehad te hebben, noch eenig profijt te trekken, van uwe 2- à 3-jarige studiën voor doctoraal-examen en proefschrift.

Arme professoren en curatoren der Vrije Universiteit, die, op deze Synodeuitspraak aandringende, en daarvoor stemmende, alzoo verklaardet, dat uw arbeid aan en voor de Vrije Universiteit, in zoover hij betrekking heeft op de doctorale studiën en dissertaties harer candidaten in de Theologie, waardeloos is voor de opleiding dier discipelen als dienaren des Woords, en voor hen van geen voordeel bij hun arbeid in den dienst des Woords.

Arme Synode der Geref. Kerken, die in dezelfde uitspraak verklaart, als kerkelijke vergadering geen wetenschappelijke vraagstukken te kunnen beslissen, maar het niettemin tegelijk aandurft, zulk een getuigschrift van waardeloosheid aan de wetenschap der Theologie uit te reiken inzake hare nuttigheid voor den arbeid van een dienaar des Woords; en die in hare zitting van 3 Nov. alzoo verklaart, dat doctorale studie en promotie geenerlei bate draagt voor de opleiding van dienaren des Woords, maar den volgenden dag, 4 Nov., de wenschelijkheid uitspreekt, „dat de V. U. aan hen, die aan de Theol. School het candidaats-examen met goed gevolg hebben afgelegd, zonder vernieuwd candidaats-examen toegang verleene tot het doctoraal examen aan de Theol. Faculteit der V. U.", als ware zij dus toen van meening, dat doctorale studie enz. wèl nut kan hebben voor meerdere bekwaming als dienaar des Woords.

Arme Geref. Kerken, die in haren Catechismus partij kiezen voor wetenschappelijke opleiding harer dienaren des Woords (ant. 103), en die op hare Synode in 1896 de Theol. School reorganiseeren, opdat de wetenschappelijke opleiding beter tot haar recht zou komen, maar die op hare Synode 1914 uitspreken, dat de wetenschappelijke vorming na het candidaats-examen er voor doctorale studiën en promotie, van geene waarde is voor de opleiding van dienaren des Woords, en die alzoo eenige principieele tegenstelling aannemen tusschen de wetenschapelijke studiën met betrekking tot het candidaats-examen, en die aangaande doctoraal-examen en promotie, alsof de eerste voor opleiding van dienaren des Woords in den regel onontbeerlijk, maar de laatste volkomen nutteloos voor die opleiding geoordeeld moest worden.

Zou deze Synode-uitspraak doordacht zijn?

Zou bij haar het belang der kerken richtsnoer geweest zijn?

Zou zij juist en houdbaar zijn?

Zou zij principieel genoemd kunnen worden, en niet veeleer ganscb voos blijken?

Zou zij niet, met het oog op de eer der Geref. Kerken en van hare Synode, hoe eer hoe beter terug genomen en vervangen moeten worden?

In elk geval is, gelukkig, eene beschouwing van wetenschap en opleiding voor den Dienst des Woords mogelijk, waardoor men niet genoodzaakt wordt, zóó de practische waarde der wetenschap (van de Theologie) te discrediteeren, noch om eene Synode tot zulk eene uitspraak te helpen brengen, noch om zulk een dualistische tegenstelling tusschen wetenschappelijke vorming èn opleiding tot den dienst des Woords te poneeren"

Dit schreef ik in 1914.

Bij dit Synode-besluit en het rapport, er in genoemd, zouden nog meer opmerkingen gemaakt kunnen worden. Maar omdat het in dit artikel niet gaat over het promotierecht, blijve dit thans achterwege. Het gaat er nu slechts om, in het licht te doen treden, hoe alle degelijk wetenschappelijke grond ontbrak en ontbreekt, om dit onhoudbaar Synode-besluit zoo uitbundig toe te juichen als Dr A. Kuyper Sr dat destijds in „De Standaard" en „De Heraut" gedaan heeft, en dat zijne tegenstand tegen het verleenen van vergunning door de Synode aan de Hoogleeraren der Theologische School om van hun doctorsrecht om de opleiding tot dienaren des Woords tot het doctoraal-examen en de promotie voort te zetten, en daarna aan het eind dier studiën op behoorlijke wijze den doctorsgraad toe te kennen, niet erkend kan worden als vrucht van rijper wetenschappelijke overweging, dan zijne aansporing in 1879 tot het overgaan om die vergunning te verleenen.

Wanneer op eenig gebied feiten genoemd worden, moeten die feiten steeds goed in hun wezen beschouwd worden, en dienen ook de omstandigheden recht overwogen te worden, opdat eerst zoo de beteekenis dier feiten recht gewaardeerd moge worden. Zoo ook eerst zal kunnen blijken, als die feiten menschelijke handelingen zijn, of zij goedkeuring òf afkeuring verdienen.

S. GREIJDANUS.

De algemeene genade prijsgegeven.

Dr W. A. van Es heeft in „Geref. Kerkblad van Leeuwarden" gesproken over kwesties, samenhangende met het vraagstuk der algemeene genade. Ons interesseert hierin onder meer het feit, dat Dr Van Es aldus schrijft:

De algemeene genade of de „gemeene gratie" is die werking van de vrucht van de genade, welke in Christus is, waaraan in de tegenwoordige bedeeling nog alle menschen gemeenschappelijk (communis) deel hebben. De bijzondere genade, die krachten van het eeuwige leven, waarin, zij het bloot geestelijk, niet alle menschen, maar alleen Gods uitverkorenen deelen aan deze zijde van het graf. Men kan dus onder het licht hiervan bezien, o.i. ook die „gemeene gratie", wel degelijk „genade" noemen, in zoover zij als vrucht van het offer van Christus voor de wereld als zoodanig zonder twijfel een oefening van genade is. Voor zooveel degenen, die niet uitverkoren zijn, toch in dit leven nog met de tegenwoordige wereld gemeenschap hebben, doet zich ook deze genade nog als genade aan hen voor, hoewel zij persoonlijk niet door Christus in die genade deelen. Persoonlijk bezien, is die genade voor hen geen genade, maar zal zij tot verzwaring van hun oordeel dienen gelijk eens in de uitkomst blijken zal. De algemeene genade is dus dan die genade in Christus voor een in zonde gevallen wereld, welke in de tegenwoordige wereld nog het gemeenschappelijk (communis) deel is van alle menschen, ook van hen, die persoonlijk niet aan Christus gemeenschap hebben. De bijzondere genade, die, welke als wedergeboorte tot een hooger leven in Christus, zij het dan in de tegenwoordige bedeeling, nog slechts geestelijk, alleen het deel is dergenen, die daartoe in Christus uitverkoren zijn.

Hierbij enkele kantteekeningen.

In den eersten zin heet de algemeene genade een „werking van de VRUCHT van de genade, welke in Christus is". In op één na den laatsten zin heet ze echter zelf een „genade in Christus". Dat is niet hetzelfde. In den derden zin wordt „genade" tusschen aanhalingsteekens geschreven. Later worden die aanhalingsteekens geheel overbodig verklaard. Nog in denzelfden derden zin heet zij „vrucht van het offer van Christus"; maar in den eersten was ze genoemd: „werking van de vrucht van genade, welke in Christus is". In den vierden zin wordt beweerd, dat de algemeene genade (die dan slechts met een „in zoover" „oefening van genade" heet) zich als genade „VOORDOET". Maar in den volgenden zin wordt geconstateerd, dat wat zich als genade aan hen voordoet, voor hen geen genade is.

De lezers van het „Geref. Kerkblad" hebben dus evenveel recht om te zeggen, dat Dr Van Es de algemeene genade heeft geleerd, als ik om te poneeren dat hij ze heeft prijsgegeven. Deze enkele regels schrift toonen aan den grooten zegen van de geschriften dergenen die in 1936 op de bekende wijze beschuldigd zijn; wat duidelijk blijkt wel, dat het leerstuk, zooals het onder ons populair werd voorgedragen, aan alle kanten ook beschermd lag. Zoodra men zich maar eens met de kwesties inlaat, ontstaan er tegenstrijdigheden.

K. S.

Nogmaals „München".

Ds H. Veldkamp reageert in „Friesch Kerkblad" op wat wij in ons nummer van 14 dagen geleden schreven over „München". Tot mijn verwondering doet hij dat aldus:

„Zelfs schreef Prof. Schilder, dat hij er vandaag voor te vinden was."

Hier staat niet: „desnoods nog vandaag", maar: „vandaag". Dat moet bij de lezers van „Friesch Kerkblad" den indruk wekken alsof ik heden wel wilde, maar vroeger niet. Laat mij daarom Ds Veldkamp mogen zeggen, dat dit een onjuiste weergave is van wat ik schreef, en ook in strijd met de feiten. Feit is dat ik reeds geruimen tijd, lang voor Chamberlain Ds Veldkamp's aandacht trok, getracht heb, samensprekingen te verkrijgen, en ze ook aangeboden heb. In een vergadering met vele getuigen is dit trouwens gebleken, en de praeses van die vergadering kwam zoo te constateeren, dat dat bericht wel verder komen zou. Het fijne puntje, waarom het mij te doen is (n.l. Chamberlain navolgen óók in het op schrift stellen van enkele punten), daaraan gaat Ds Veldkamp in zijn wel zeer „verkorte" weergave van mijn opinie tot mijn spijt voorbij. Hij roept aan het eind van zijn artikel uit:

„Het tertium comparationis, mijne heeren!"

Maar dàt heeft geen één van de heeren vergeten.

Daartegenover wil ik eindigen met deze verzuchting en dan ook maar met een vocativus in het meervoud:

De quinta essentia, mijne heeren!

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Wederom mocht ik enkele bijdragen ontvangen:

Een dankoffer van G. ƒ 10.—; K. ƒ 3.—; T. ƒ 3.—; Fam. M.—H. ƒ 4.—; X. ƒ 2.50; Y. ƒ 20.—; Z. ƒ 2.50; S. M. ƒ 5.—; W. M. ƒ 3.—; S. ƒ 10.—; V. ƒ 10.—; H. M. S. ƒ 10.—; N. N. uit X. ƒ 2.50.

Bovenstaande bijdragen zijn, wat de laatste betreft, mij per brief overgemaakt; wat de voorlaatste betreft, ontvangen uit B., en wat de overige betreft bijeengebracht te B.—S. Tezamen is het ƒ 85,50.

Voorts nog per giro van:

A. S. te M. ƒ 10.—; V. te H. ƒ 2.50; J. H. v. d. W. te 's-Gr. ƒ 2.50; J. P. B. te R. ƒ 1.— met bijschrift: „Kanse en gehoor, wij worden gebouwd, wij genieten Gods gemeenschap door Zijn knecht, welnu, dat bidden wij ook voor heel de wereld, den zegen van het predikambt."

Met hartelijken dank meld ik dus de ontvangst van ƒ 101,50.

K. SCHILDER. Giro 127278.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeachte Prof. Schilder,

Ondergeteekende vraagt beleefd opname in „De Reformatie" van het volgende.

In de laatste jaren wordt voor ons, Gereformeerden, de bioscoop pasklaar gemaakt. Of liever, het wordt ons gemakkelijker gemaakt om er heen te gaan. De Cineac was een bioscoop, die bijzonder geschikt was voor ons. Sprak men al niet van den Gereformeerden bioscoop? De hoofdschotel was niet amusement, maar verfilmd wereldnieuws, z.g. actualiteiten. Extra kwam dan nog een teekenfilmpje, maar dat was maar bijzaak.

Ook een bevriend orgaan bleek deze meening toegedaan. Vandaar de Cineac-advertenties. Toch hield de redactie rekening met haar lezers, want dat Cineac op Zondag geopend was, nam men niet op.

Één keer stond ook in een advertentie, dat de Cineac van zoo tot zoo laat des Zondags geopend was. Toen ondergeteekende de redactie hierop opmerkzaam maakte, bleek, dat dit storende regeltje aan de aandacht van den corrector was ontsnapt. Maar overigens moest de geachte abonné inzien, dat het niet verkeerd was naar „Verfilmd wereldnieuws" te gaan kijken.

Dit schrijven bewees me, dat het blad m'n bedoeling niet begreep. Voor mij stond vast, dat de Cineac nooit uiting van eigen Chr. cultuurleven kon zijn. En de verdere ontwikkeling stelde mij in het gelijk.

Een Cineac-advertentie van 21 Juli j.l. vermeldde, dat men daar kon zien: Een reportage in kleuren: Engelands Koningspaar in Parijs. Voorts: Een nieuwe film van „De Jochies en hun Vriendjes". De Juffrouw gaat trouwen.

Actualiteiten o.a. De boksmatch Van Klaveren—Tenet, De legerdag te A'dam, Nederl. Zwemkampioenschappen te Haarlem (misschien op Zondag gespeeld, o, Chr. Bond voor Lich. Opvoeding), De Tour de France, Prins Bernhard bij het Intern. Concours Hippique. Een vroolijke teekenfilm tenslotte met Betty Boop.